

МАКСИМ ЗАБАРА

**НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНА
ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА ІВАНОВСЬКОГО
НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ
«РАДЯНСЬКА МУЗИКА» 1930-Х РОКІВ**

Стисло охарактеризовано діяльність маловідомого професора Київської консерваторії В. Г. Івановського. Наведено цікаві біографічні відомості з раніше невідомої архівної справи професора. Розглянуто його статті 1930-х років, опубліковані в українському часописі «Радянська музика». Обґрунтовано необхідність подальшого вивчення різнобічної діяльності В. Г. Івановського в контексті української професійної музичної освіти.

Ключові слова: музична освіта 1930-х років, професор Київської консерваторії, українське музикознавство радянського періоду.

Максим Забара. Научно-публицистическая деятельность Виктора Ивановского на страницах журнала «Радянська музика» 1930-х годов. Кратко охарактеризована деятельность малоизвестного профессора Киевской консерватории В. Г. Ивановского. Приведены интересные биографические сведения из ранее неизвестного архивного дела профессора. Рассмотрены его статьи профессора 1930-х годов, опубликованные в украинском журнале «Радянська музика». Обоснована необходимость дальнейшего изучения разносторонней деятельности В. Ивановского в контексте украинского профессионального музыкального образования.

Ключевые слова: музыкальное образование 1930-х годов, профессор Киевской консерватории, украинское музыковедение советского периода.

Maksym Zabara. Viktor Ivanovsky' Critical Activity on pages of "Radyanska musyca" in 1930. The article briefly describes the activity of little-known Professor of Kiev Conservatory Viktor Ivanovsky. It shows some interesting biographical information from previously unknown archive of Professor. It describes Ivanovsky' publications, pub-

lished in 1930^s in the Ukrainian journal “Radyanska muzyca”. It is necessary to study V. Ivanovsky’ extraordinary activity in the context of Ukrainian professional musical education.

Keywords: musical education in 1930^s, Professor of Kyiv Conservatory, Ukrainian Soviet musicology.

Серед маловідомих професорів Київської консерваторії привертає увагу постать Віктора Генріховича Івановського (1880–1943) – педагога, піаніста, композитора, теоретика і музикознавця, який з 1925 по 1943 рік працював у Музично-драматичному інституті імені М. Лисенка, Київському музичному технікумі та Київській консерваторії¹. Його діяльність в Україні розпочалася після навчання в Києві і Москві та самостійної праці в Москві, Петербурзі, Парижі і Вітебську². Останні вісімнадцять років життя В. Г. Івановський присвятив музичному Києву.

Парадоксально, але цьому музиканту, який, вочевидь, був затребуваний епохою, відведено дуже скромне місце в музичній історії. Про його діяльність можна дізнатися лише з кількох джерел: скупу інформацію вміщено у четвертому томі підручника «Історія української музики»³ (1992 р.), побіжно згадано про нього у виданні «Академія музичної еліти»⁴ як про одного з викладачів історико-теоретичного факультету консерваторії

¹ У цей період система вищої освіти зазнала реформувань. Київська консерваторія неодноразово реорганізовувалася, тому її історія, як і діяльність викладачів, була тісно пов’язана з переліченими закладами.

² У сучасних довідниках йдеться лише про навчання В. Г. Івановського у Московській консерваторії, інформації про його роботу в Москві нема.

³ Беляєва М. В. Музично-театральне життя / М. В. Беляєва // Історія української музики : в 6 т. – Т. 4 : 1917–1941 / ред. кол.: Л. О. Пархоменко (відп. ред.), О. У. Литвинова, Б. М. Фільц. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 473; Муха А. І. Музикознавство // Там само, с. 539.

⁴ Історико-теоретичний факультет. Спеціалізація «Музикознавство» / [Н. О. Герасимова-Персидська, О. С. Зінькевич, І. А. Котлярєвський та ін.] // Академія музичної еліти : Історія та сучасність : До 90-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського / В. І. Рожок (голова ред. кол.), А. П. Лашенко (авт.-упоряд.). – К. : Муз. Україна, 2004. – С. 105.

1938 року, є також невелика стаття в сучасній «Українській музичній енциклопедії»¹. Його імені немає у книгах О. М. Снегірєва та Ж. І. Хурсіної про тогочасних педагогів. Невивченою залишається викладацька, композиторська, редакторська та адміністративна діяльність В. Г. Івановського, його науково-методична і дослідницька робота. Викликає здивування коротка замітка в радянських джерелах про те, що він певний час викладав курс історії та теорії піанізму в Київській консерваторії, хоча точних дат не зазначено². В. Г. Івановському належить книга «Теорія піанізму»³ (1927), яка й нині зацікавлює змістом і контекстом появи, проте все ще залишається маловідомою.

Наведені факти переконливо свідчать про необхідність уважніше поставитися до вивчення діяльності професора В. Г. Івановського, цього всебічно озброєного музиканта, з'ясувати його роль в історії Київської консерваторії. Мета статті – охарактеризувати діяльність професора В. Г. Івановського, здійснити огляд його науково-публіцистичного доробку 1930-х років на сторінках часопису «Радянська музика».

Перед тим, як звернутися безпосередньо до публікацій професора В. Г. Івановського, слід коротко охарактеризувати його діяльність, оскільки його постать залишилася у тіні інших, про цього музиканта відомо зовсім небагато.

Сорокап'ятирічний музикант увійшов у музичне життя Києва 1925 року, проявивши себе до цього у різних сферах музичної діяльності. Він закінчив Московську консерваторію, у якій навчався теоретичним дисциплінам у С. І. Танєєва та

¹ Муха А. І. Івановський Віктор Генріхович / А. Муха // Українська музична енциклопедія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Т. 2 : Е–К / редкол.: І. Сікорська (голова, наук. ред.), Н. Костюк (заст. голови). – 2008. – К. – С. 182.

² Курковський Г. Педагоги-піаністи Київської консерваторії (1913–1933 рр.): матеріали до історії консерваторії // Українське музикознавство : щорічник / [ред. кол. Т. Я. Веске, Г. Я. Гембера, М. М. Гордійчук, З. О. Дашак, ін.]. – Вип. 2. – К. : Муз. Україна, 1967. – С. 279.

³ Ивановский В. Г. Теория пианизма: опыт научных предпосылок к методике обучения игре на фортепиано. – К. : Киевское муз. предприятие К. М. П., 1927. – 215 с.

М. М. Ішполітова-Іванова, займався приватно у фортепіанному класі В. І. Сафонова. Паралельно навчався у Московському університеті. До революції перебував три роки у Парижі за кошти ІРМТ, мав творчі контакти з відомим піаністом Раулем Пюньо (1852–1914). Був відповідальним секретарем Імператорського музичного товариства, викладав у московському Музичному технікумі, вів Музичний відділ газети «НОВЬ», працював диригентом у приватних оперних театрах С. І. Зиміна та Г. Г. Солодовнікова. Публікувався з критичними статтями та рецензіями в періодиці, зокрема, у журналі «Театр и Искусство». Після 1918 року був професором фортепіано і деканом науково-теоретичного факультету Білоруської консерваторії. Як композитор почав видаватися з 1907 року. Цих відомостей, узятих з архівних документів¹, немає у сучасних довідниках.

Діяльність В. Івановського після повернення на батьківщину теж є маловідомою. У київських закладах професор займався теоретично-дослідною роботою, вивчав питання фортепіанної методології, викладав фортепіанний ансамбль, теоретичний аналіз та поліфонічний стиль, про що свідчить запис у його анкеті з особової справи². У цей період В. Г. Івановський також видавався і як композитор. Серед надрукованих творів – романси, фортепіанні п'єси та етюдів. Підтвердженням того, що твори В. Г. Івановського виконувалися, є хоча б наявність двох Етюдів у концертній програмі видатної піаністки і педагога Лідії Борисівни Шур³.

Цікавими є відомості про іншу сферу діяльності В. Г. Івановського – йому належить редакція Сонати *сі мінор* Ференца Ліста зі вступом та коментарями⁴. Крім того, він є

¹ [Особова справа В. Г. Івановського]. – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО). – Ф. 166 – Оп. 12. – Од. зб. 2883. – Арк. 1–3.

² Там само. – Арк. 3.

³ Шамаева К. І. Музыкант и его время / Кира Шамаева // Лидия Борисовна Шур в воспоминаниях учеников и коллег / авт.-сост. и науч. ред. А. М. Смехова. – К. : АДЕФ-Украина, 2008. – С. 13.

⁴ Лист Ф. Соната h-moll: для фортепіана / Ференц Лист; за редакцією проф. Г. І. [В. Г.] Івановського. – К. : Київ-друк, [1927]. – [4], 36 с.

автором тексту передмови до серії творів М. Равеля¹, які були опубліковані у Києві наприкінці 1920-х років.

Наведені відомості дають змогу уявити, з яким досвідом увійшов В. Г. Івановський у музичну культуру Києва. Відзначимо, що таке широке коло інтересів знайшло відображення в публіцистичній роботі професора.

Предметом аналізу є дев'ять статей, серед яких, між іншим, лише сім перелічено у сучасній «Українській музичній енциклопедії»² та більш ранньому словарі «Кто писал о музыке»³. Вражає широта їх тематики: статті методичної спрямованості, рецензії на актуальні події музичного життя, відгуки на праці інших дослідників, спогади. Загалом можна уявити, які питання хвилювали тогочасну музичну громадськість, яким було спрямування часопису «Радянська музика». Дають вони уявлення і про самого автора як теоретика і музиканта-практика. Усі публікації написані українською мовою, надруковані у період з 1934 по 1940 рік. Розглянемо їх у хронологічному порядку.

«До питання про пальцеву техніку піаністів»⁴. Ця публікація 1934 року продовжує тему наукової теорії піанізму, як її називає сам автор. Варто нагадати, що за сім років до того, 1927 року, В. Г. Івановський видав книгу «Теорія піанізму» (хоча посилання на неї у цій статті відсутні). Публікація висвітлює напрямок роботи не особисто автора, а цілого підрозділу інституту, оскільки В. Г. Івановський був членом фортепіанної секції науково-дослідної кафедри при Музично-театральному

¹ Івченко Л. В. Українські нотні видання 1923–1934 у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (інструментальна музика) : наук. каталог / Івченко Л. В., Вакульчук О. А. – К. : НБУВ, 2009. – С. 245–247.

² Муха А. І. Івановський Віктор Генріхович / А. Муха // Українська музична енциклопедія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; Г. Скрипник (голов. ред.). – Т. 2 : Е–К / редкол.: І. Сікорська (гол., наук. ред.), Н. Костюк (заст. гол.). – 2008. – К. – С. 182.

³ Бернардіт Г. Б. Івановський Віктор Генріхович // Кто писал о музыке : библиографический словарь : в 4 т. / Г. Б. Бернардіт, И. М. Ямпольский. – Т. 1 : А–И. – М. : Сов. композитор, 1971. – С. 343.

⁴ Івановський В. Г. До питання про пальцеву техніку піаністів / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1934. – № 1. – С. 53–58.

інституті імені М. Лисенка, про що свідчить текст з підзаголовку статті.

Наводяться деякі результати лабораторно-апаратного вивчення рухливості пальців, розглядається особливість «ізолюваних» і «вільних» пальцевих ударів та складних координаційних рухів. Як зазначає професор, заявлена проблематика є надзвичайно актуальною. Звернення до неї має на меті прояснити «низку ще досі темних питань фортепіанної методики»¹. Професор відзначає, що спирається на результати наукових досліджень харківського колеги С. Шевченка², тому логічним є порівняння отриманих результатів з попередніми висновками, до якого вдається В. Г. Івановський. Професор підкреслює, що в ході досліджень використовувалися спеціально розроблені вправи і тести для виконання учасниками на різних етапах експериментів.

Результати таких досліджень ставлять під сумнів переконання приборчників так званої ізолюваної пальцевої техніки піанізму. Важливо, що для автора – це об'єктивно отримані показники лабораторно-апаратного вивчення, які він використовує для підкріплення розроблюваної наукової теорії.

Напряму у піанізмі, якому сприяв В. Г. Івановський, в історії радянської фортепіанної педагогіки згодом отримав назву анатоμο-фізіологічний. Показово для дискусій того часу, що діяльність одного дослідника зазнавала жорстких нападів з боку інших. Зокрема, професор Григорій Михайлович Коган 1928 року під псевдонімом «К. Гримих» опублікував розгромну рецензію на книгу В. Г. Івановського з іронічною назвою «Дедушка Рамо» или сказки о пианизме»³. Водночас зазначимо, що негативна оцінка діяльності В. Г. Івановського як представника анатоμο-фізіологічного

¹ Івановський В. Г. До питання про пальцеву техніку піаністів / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1934. – № 1. – С. 53.

² Тут В. Г. Івановський дає посилання на статтю С. Шевченка (Радянська музика. – 1933. – № 2/3).

³ Гримих К. [Коган Г.]. «Дедушка Рамо» или сказки о пианизме. / К. Гримих // Музыка и революция. – 1928. – № 9. – С. 48–49.

напряму у піанізмі поширилася пізніше. У списку викладачів, які своєю діяльністю сприяли поширенню такого напрямку, згодом було названо київських і харківських музикантів, серед яких П. К. Луценко та С. А. Шевченко, М. П. Фролов, А. Д. Логовінський і В. Б. Шапіро.

Тему теорії піанізму В. Г. Івановський продовжив і в пізнішій публікації (пов'язаній зі статтею професора Г. М. Беклемішева), яка розглядатиметься далі.

Стаття **«Про викладання контрапункту суворого стилю у вищих музичних школах СРСР»**¹ опублікована порядком обговорення 1936 року. Предмет дискусії – вивчення дисципліни «контрапункт суворого стилю» студентами-композиторами. Автор пише, що він сам «<...> пройшов академічно-сувору школу теоретичних знань під керівництвом такого авторитета, як покійний С. І. Танєєв, протягом 20-річної музично-педагогічної діяльності переконався у тому, що вивчення суворого стилю контрапункту для теоретиків (не істориків) малодоцільне, а для композиторів – просто шкідливе»². Отже, В. Івановський ставить під сумнів традицію вивчення контрапункту суворого стилю студентами-композиторами. Головну шкоду цієї традиції В. Г. Івановський бачить у тому, що вона розвиває формалістичне ставлення до процесу творчості та, як наслідок, викликає загальмованість індивідуальних творчих сил. «<...> Учні просто “пишуть за правилами”, не маючи музичних образів як передумов для такої “творчості” і зовсім не уявляючи собі як звучатиме їхній твір», – стверджує В. Г. Івановський³.

У висновку автор пропонує обмежитись проходженням дисципліни як короткого вступу, через аналіз невеликої кількості творів, написаних у суворому стилі, і якомога швидше зосередитись на вивченні поліфонії вільного стилю, «і тут

¹ Івановський В. Г. Про викладання контрапункту суворого стилю у вищих музичних школах СРСР / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1936. – № 3. – С. 36–39.

² Там само, с. 36.

³ Там само, с. 39.

вимагати від учня великої, свідомої роботи і по змозі художньої (відповідно до сил учня) продукції», – додає автор¹.

Сьогодні можна по-різному ставитися до викладених пропозицій В. Г. Івановського, але на той час вони, певно, мали своє підґрунтя. Головне, проти чого виступає В. Г. Івановський – формальність у роботі. Важливо враховувати і політичний контекст цієї теми, адже пригадується наступ «антиформалістичного» руху в мистецтві. Порушені питання свідчать про те, що як викладач професор В. Г. Івановський глибоко замислювався над цими неоднозначними питаннями, обговорюючи їх на сторінках музичної періодики.

«Балет “Міщанин з Тоскани”, музика В. Нахабіна»² – це рецензія 1936 року на прем'єру балету В. М. Нахабіна (1910–1967) на сюжет новели Джованні Боккаччо, що відбулася у Київському державному академічному театрі опери і балету у жовтні того ж року³. В. Г. Івановський аналізує і сам балет, і його постановку, характеризує реакцію публіки. Називає імена балетмейстерів М. Болотова і П. Вірського, художника Г. Кігеля та диригента вистави професора Я. Розенштейна. Далі викладено зміст лібрето, подані короткі відомості про молодого автора. Розглядаються окремі номери. В. Г. Івановський відзначає вдале співвідношення музики і танцю, музики і дії. На його думку, тісний зв'язок таких елементів, як сюжет, створення сценічного лібрето, композиція здорового виразного танцю та сценічне оформлення, яке відповідає всім трьом попереднім умовам, – все це вдало співпало та лягло в основу композиторської роботи. Наприкінці статті відзначена робота всього балетного колективу, названі головні виконавці, серед яких Курілов (Ферондо),

¹ Івановський В. Г. Про викладання контрапункту суворого стилю у вищих музичних школах СРСР / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1936. – № 3. – С. 39.

² Івановський В. Г. Балет «Міщанин з Тоскани», муз. В. Нахабіна / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1936. – № 6–7. – С. 10–15.

³ Ідеться про першу редакцію балету композитора, другу редакцію В. Івановський здійснив пізніше, 1965 р.

Демпель (Сільвестра), орденоносець Соболев (абат Чепелетто), Савицька (Анжеліна).

Слід відзначити, що у статті автор навмисно акцентував тему «життєствердження». Враховуючи складний період виникнення балету і самої рецензії, такий погляд цілком переконливий, тим більше, що В. Г. Івановський легко поєднує викладену ідею твору з власною теоретичною концепцією.

«Кілька слів про 9 симфонію Бетховена [з приводу симфонічних концертів під керуванням Г. Адлера]»¹. Тут В. Г. Івановський дає, так би мовити, популярний нарис на півтори сторінки. Він називає імена найвидатніших зарубіжних дослідників творчості і життя композитора, серед яких Ф. Ж. Фетіс, К. Фр. Л. Ноль, А. Маркс. Автор статті акцентує бетховенську тему боротьби людини за щастя, але підкреслює, що, на відміну від першого виконання симфонії у Відні 1824 року, на цей раз «112 роками пізніше вона виконана була у Москві вже не як заклик до боротьби за щастя, а, як «гімн радості» – наслідок боротьби і перемог»².

Хоча В. Г. Івановський пов'язує огляд симфонії з тим фактом, що саме вона була обрана для виконання на закінченні Надзвичайного VIII З'їзду Рад СРСР у Москві, водночас ці дані вводить побіжно наприкінці статті, таким чином концентруючи увагу саме на ідеях Л. ван Бетховена.

Відзначимо, що у статті В. Г. Івановський не висловлюється щодо радісних перспектив соціалістичного майбутнього, про які, як відомо, йшлося на згадуваному З'їзді Рад, на якому була прийнята «сталінська» конституція 1936 року. Автор зберігає нейтральну політичну позицію. Привертає увагу лише вислів, що твір виконувався вже як «гімн радості», але і тут йому вдається підкреслити саме інтерпретацію задуму. З невідомих причин у статті жодного разу не згадується вказане в назві ім'я диригента виконуваної симфонії – Германа Адлера, який тоді був головним диригентом Українського радіо у Києві.

¹ Івановський В. Г. Кілька слів про 9 симфонію Бетховена / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1937. – № 1. – С. 41–42.

² Там само, с. 42.

«Мілій Олексійович Балакірєв»¹ – це невеличкий нарис до творчого портрету з нагоди 100-річчя від дня народження російського композитора, піаніста і музичного діяча. Публікація була розміщена разом з попередньою в тому ж випуску часопису, але під псевдонімом В. Генриховський². На двох сторінках автор подає основні відомості про М. О. Балакірєва, характеризує його роль у музичній історії, відзначає особливості формування творчої особистості, окреслюючи коло діяльності та відносини з членами «Могутньої купки». Він акцентує те, що «Безкоштовна музична школа», яку заснував у Петербурзі М. О. Балакірєв, свого часу стала базою для відкриття консерваторії. В. Г. Івановський намагається пояснити і причини розбіжностей поглядів цього діяча 1860–1870-х та інших представників музичної культури, зокрема, його непорозуміння з П. І. Чайковським та відхід від І. П. Бородіна. Завершується стаття словами: «Мілій Олексійович Балакірєв ніколи не буде забутий історією музичного мистецтва»³.

«Дев'ять Пушкінських романсів М. Гозенпуда»⁴ – це стаття 1937 року. У полі зору – романси Матвія Якимовича Гозенпуда (1903–1961) на слова О. С. Пушкіна: «Зимнее утро», «Что в имени тебе моём», «Дон», «Пора, мой друг, пора!», «Цветок», «Буря», «Придёт ли час моей свободы?», «Три ключа», «Друзьям».

Нагадаємо, що 1937 року відзначалося 100-ті роковини від дня смерті поета. Отже, у публікації В. Г. Івановського продовжено пушкінську тематику, до якої зверталися як

¹ Генриховський В. [Івановський В. Г.] Мілій Олексійович Балакірєв / В. Генриховський // Радянська музика. – 1937. – № 1. – С. 43–44.

² Про використання В. Г. Івановським такого псевдоніму, див.: Бернарда Г. Б. Ивановский Виктор Генрихович // Кто писал о музыке : библиографический словарь : в 4 т. / Г. Б. Бернарда, И. М. Ямпольский. – Т. 1 : А–И. – М. : Сов. композитор, 1971. – С. 343.

³ Генриховський В. [Івановський В. Г.] Мілій Олексійович Балакірєв / В. Генриховський // Радянська музика. – 1937. – № 1. – С. 44.

⁴ Івановський В. Г. Дев'ять Пушкінських романсів М. Гозенпуда / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1937. – № 6–7. – С. 43–46.

композитори, так і мистецтвознавці. У цій статті вміщено нотні приклади, фрагменти поетичного тексту романсів. В. Г. Івановський висловлює думку щодо успішності реалізації творчого задуму автора. Він звертається до загальної проблематики творчості митця і порушує питання про роботу композитора над романсом як музичною формою. Підбиваючи підсумки, В. Г. Івановський називає твори М. Я. Гозенпуда явищем відрадным, висловлює думку від імені спілки українських композиторів: «<...> Ми подвійно вітаємо появу романсів М. Гозенпуда: і як художню цінність, і як романси саме українського композитора»¹.

Наступні дві статті професора В. Г. Івановського присвячені видатному піаністу, громадському діячеві, піаністу і композитору – професору Григорію Миколайовичу Беклемішеву (1881–1935).

«Кілька слів з приводу критичної статті проф. Г. М. Беклемішева»². На перший погляд це передмова до статті Г. М. Беклемішева «Психофізичні основи сучасної фортепіанної техніки»³, яка, своєю чергою, є ґрунтовним аналізом популярної на той час книги П. Рамуля «Основи фортепіанної техніки». Однак цю статтю В. Г. Івановського можна назвати подвійною рецензією – на статтю Г. М. Беклемішева і на саму книгу П. Рамуля.

В. Г. Івановський не тільки коротко характеризує книгу, а й наводить цікаві подробиці з історії її створення. Він повідомляє, що П. Рамуль видав книгу без згоди свого наставника – професора Московської консерваторії Е. К. Розенова.

¹ Івановський В. Г. Дев'ять Пушкінських романсів М. Гозенпуда / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1937. – № 6–7. – С. 45.

² Івановський В. Г. Кілька слів з приводу критичної статті проф. Г. М. Беклемішева / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1939. – № 4. – С. 33–35.

³ Психофізичні основи сучасної фортепіанної техніки // Радянська музика. – 1939. – № 4. За словами В. Г. Івановського, публікація Г. М. Беклемішева – це уривки з його ґрунтовної праці, вихід якої планувався окремою книгою. Скорочений варіант був опублікований у тому ж номері журналу, що й стаття В. Г. Івановського.

«З листів проф[есора] Розенова до мене я довідався, що Рамуль, без дозволу свого вчителя, опублікував результат їх спільних робіт (в наслідок чого і з'явилася згадана книга), при чому далеко не всі висновки Розенова викладені Рамулем точно»¹, – пише В. Г. Івановський. Він стверджує, що дослідник Е. К. Розенов, як і Г. М. Беклемішев, обвинувачував П. Рамуля в недостатній глибині постановки важливих проблем та у надто поспішних висновках.

В. Г. Івановський називає книгу П. Рамуля цікавою, до певної міри науковою, такою, у якій порушено живі повсякденні питання, важливі для виконавця і педагога, учня і вчителя. Він зазначає, що психо-фізіологічні основи фортепіанної техніки, викладені в книзі П. Рамуля, безумовно допоможуть у розкритті таємниць музично-педагогічного процесу під час роботи піаністів над собою, але це можливо саме з критичними зауваженнями великого практика Г. М. Беклемішева².

Наступна публікація – «**Пам'яті Григорія Миколайовича Беклемішева**»³. Це спогади Л. М. Ревуцького, В. Г. Івановського та М. Я. Гозенпуда, опубліковані 1940 року до п'ятих роковин від дня смерті Г. М. Беклемішева (1881–1935). В. Г. Івановському належать дві сторінки. Текст сповнений цікавих подробиць з його власної біографії, містить фрагменти зі спогадів самого Г. М. Беклемішева. Тут згадуються перші враження від їх знайомства під час навчання у Московській консерваторії у класі В. І. Сафонова. «Пам'ятаю цей чудовий випуск, серед імен якого є чимало осіб, що зайняли командні висоти в галузі фортепіанної педагогіки, віртуозності і композиції. Л. В. Ніколаєв, М. К. Метнер, Корнілов, Фульда, Самойлов, Макріді – ось блискучі імена майбутніх діячів музика-

¹ Івановський В. Г. Кілька слів з приводу критичної статті проф. Г. М. Беклемішева / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1939. – № 4. – С. 35.

² Там само.

³ Пам'яті Григорія Миколайовича Беклемішева [Спогади Л. Ревуцького, В. Івановського і М. Гозенпуда] // Радянська музика. – 1940. – № 1. – С. 28–34.

льного мистецтва, і серед них – дев'ятнадцятирічний юнак, вже тоді великий артист-віртуоз, Григорій Миколайович Беклемішев»¹, – пише В. Г. Івановський.

Автор звертає увагу на окрему діяльність Г. М. Беклемішева – композиторську, особливо відзначає транскрипції творів Д. Букстехуде та Ц. Франка. В. Г. Івановський підкреслює значення діяльності професора Г. М. Беклемішева у становленні концертного та педагогічного репертуару. Про наукову роботу в галузі теорії піанізму свого колеги сказано так: «Якщо Г. М. Беклемішев не став дослідником у галузі піанізму, то у всякому разі своїми критичними зауваженнями і шуканнями справжніх методів навчання гри на фортепіано, своїми доповідями і лекціями він вніс свою частку в справу переоцінки цінностей, уже створених і давно проторених шляхів у піанізмі»².

Важко точно сказати, у яких професійних та особистісних стосунках були музиканти, але їх об'єднувала спільна робота в навчальних закладах, обидва працювали над розробкою теоретичних і практичних досліджень у галузі піанізму.

«**Спогади про С. І. Танєєва**»³. Стаття була опублікована 1940 року на згадку про 25-ті роковини від дня смерті Сергія Івановича Танєєва (1856–1915). В. Г. Івановський захоплює читача спогадами про свого вчителя в період навчання в Московській консерваторії. На восьми журнальних сторінках перед читачем постають живі картинки музичної історії. Автор блискуче будує драматургію тексту. Йому легко і логічно вдається об'єднати в єдиний сюжет низку цікавих фактів власної біографії зі спогадами про видатного майстра. В. Г. Івановський пише і про навчання з фортепіано у В. І. Сафонова, передає роздуми самого С. І. Танєєва про творчість і натхнення, про проблеми професійної майстерності та

¹ Пам'яті Григорія Миколайовича Беклемішева [Спогади Л. Ревуцького, В. Івановського і М. Гозенпуда] // Радянська музика. – 1940. – № 1. – С. 29.

² Там само, с. 30.

³ Івановський В. Г. Спогади про С. І. Танєєва / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1940. – № 4. – С. 24–31.

значення музики старих майстрів у навчанні музиканта. Такі серйозні роздуми переплітаються з яскраво описаними анекдотичними ситуаціями. Згадуються епізоди першої постановки танеєвської опери «Орестея» та курйозні історії з іншими композиторами і диригентами. В. Г. Івановський коментує ідеї вчителя. Перед читачем постають відомі особистості, серед яких В. І. Сафонов, Р. М. Глієр, А. А. Льїнський, Л. В. Ніколаєв, А. К. Глазунов, Арт. Нікіш, А. С. Аренський, А. К. Лядов, Венсен д'Енді та інші.

Наприкінці статті В. Г. Івановський висловлює цікаву думку щодо популяризації танеєвських методів викладання контрапункту. Він пише: «Велику роль щодо цього могло б відіграти видання популярнішого і стислого викладу танеєвської теорії рухомого контрапункту. Кафедра теорії і композиції Київської консерваторії, – продовжує В. Г. Івановський, – доручила одному зі своїх членів – теоретикові і композиторові М. А. Скорульському написати таку працю, ілюструючи її прикладами з музикальної літератури, а авторів даної статті, що мав щастя вчитись у самого С. І. Танеєва, – цю працю редагувати»¹. Отже, у цій публікації В. Г. Івановського надано інформацію про його спільну роботу з М. А. Скорульським, про яку хотілося б дізнатися більше.

Підсумовуючи, зазначимо, що аналіз науково-публіцистичного доробку професора В. Г. Івановського 1930-х років значно розширює уявлення про його діяльність, представляє його як різнобічного музиканта, робота якого тісно пов'язана з Київською консерваторією, Музично-драматичним інститутом імені М. Лисенка та Київським музичним технікумом. У розглянутих статтях порушено широке коло питань професійного характеру. Це теоретично-музикознавчі публікації (аналіз композиторських робіт М. Я. Гозенпуда і В. М. Нахабіна), науково-методичні (про статтю Г. М. Беклемішева, питання про пальцеву техніку), науково-дискусійні (про викладання контрапункту суворого стилю), науково-популярні статті (про Л. ван Бетховена

¹ Івановський В. Г. Спогади про С. І. Танеєва / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1940. – № 4. – С. 31.

і М. О. Балакірева) та мемуари (спогади про Г. М. Беклемішева і С. І. Танєєва). Професору вдалося уникнути характерних для того часу постулатів соцреалізму. Багатоманітна тематика свідчить про музичну універсальність В. Г. Івановського як науковця, педагога, піаніста-методиста, музикознавця і теоретика. Аналіз науково-публіцистичного доробку професора дає змогу охарактеризувати його як музиканта універсальної професійної орієнтації.

Глибшого вивчення вимагають відомості про В. Г. Івановського, які вміщено у розглянутих статтях. Цікаво більше дізнатися про спілкування з С. І. Танєєвим та В. І. Сафоновим, про співпрацю з Г. М. Беклемішевим, редакторську роботу над книгою зі М. А. Скорульським, про згадуване листування з московським професором Е. К. Розеновим. Окремого дослідження вимагає діяльність професора В. Г. Івановського в складний період окупації Києва у 1941–1943 рр. Очевидно, є потреба уважніше поставитися до вивчення діяльності цього всебічно озброєного музиканта в контексті української професійної музичної освіти.

Список використаної літератури

1. Беляєва М. В. Музично-театральне життя / Беляєва М. В. // Історія української музики : в 6 т. – Т. 4 : 1917–1941 / ред. кол.: Л. О. Пархоменко (відп. ред.), О. У. Литвинова, Б. М. Фільц. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 456–482.
2. Бернадт Г. Б. Ивановский Виктор Генрихович // Кто писал о музыке : библиографический словарь : в 4 т. / Г. Б. Бернадт, И. М. Ямпольский. – Т. 1 : А–И. – М. : Сов. композитор, 1971. – С. 343.
3. Генриховський В. [Івановський В. Г.] Мілій Олексійович Балакірев / В. Генриховський // Радянська музика. – 1937. – № 1. – С. 43–44.
4. Гримих К. [Коган Г. М.] «Дедушка Рамо» или сказки о пианизме / К. Гримих // Музыка и революция. – 1928. – № 9. – С. 48–49.
5. Івановський В. Г. Балет «Міщанин з Тоскани», муз. В. Нахабіна / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1936. – № 6–7. – С. 10–15.

6. Івановський В. Г. Дев'ять Пушкінських романсів М. Гозенпуда / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1937. – № 6–7. – С. 43–46.

7. Івановський В. Г. До питання про пальцеву техніку піаністів / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1934. – № 1. – С. 53–58.

8. Івановський В. Г. Кілька слів з приводу критичної статті проф. Г. М. Беклемішева / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1939. – № 4. – С. 33–35.

9. Івановський В. Г. Кілька слів про 9 симфонію Бетховена / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1937. – № 1. – С. 41–42.

10. Івановський В. Г. Про викладання контрапункту суворого стилю у вищих музичних школах СРСР / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1936. – № 3. – С. 36–39.

11. Івановський В. Г. Спогади про С. І. Танєєва / В. Г. Івановський // Радянська музика. – 1940. – № 4. – С. 24–31.

12. Івановський В. Г. Теорія піанізму: опыт научных предпосылок к методике обучения игре на фортепиано / В. Г. Івановський. – К. : К. М. П., 1927. – 215 с.

13. Івченко Л. В. Українські нотні видання 1923–1934 у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (інструментальна музика) : наук. каталог / Івченко Л. В., Вакульчук О. А. – К. : НБУВ, 2009. – 395 с.

14. Історико-теоретичний факультет. Спеціалізація «Музикознавство» / [Н. О. Герасимова-Персидська, О. С. Зінкевич, І. А. Котляревський та ін.] // Академія музичної еліти : Історія та сучасність. До 90-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського / В. І. Рожок (гол. ред. кол.), А. П. Лашенко (авт.-упоряд.). – К. : Муз. Україна, 2004. – С. 105–121.

15. Курковський Г. В. Педагоги-піаністи Київської консерваторії (1913–1933 рр.): матеріали до історії консерваторії // Українське музикознавство : щорічник / [ред. кол. Т. Я. Веске, Г. Я. Гембера, М. М. Гордійчук, З. О. Дашак, інш.]. – Вип. 2. – К. : Муз. Україна, 1967. – С. 264–280.

16. Ліст Ф. Соната h-moll : для фортепіано / Ференц Ліст ; за ред. проф. Г. І. [В. Г.] Івановського. – К. : Київ-друк, [1927]. – [4], 36 с.

17. Муха А. І. Івановський Віктор Генріхович // Українська музична енциклопедія / А. Муха; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Т. 2 : Е–К / редкол.: І. Сікорська (голова, наук. ред.), Н. Костюк (заст. голови). – 2008. – К. – С. 182.

18. Муха А. І. Музикознавство / Муха А. І. // Історія української музики : в 6 т. – Т. 4 : 1917–1941 / ред. кол.: Л. О. Пархоменко (відп. ред.), О. У. Литвинова, Б. М. Фільц. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 519–544.

19. [Особова справа Івановського В. Г.] – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 166. – Оп. 12. – Од. зб. 2883.

20. Пам'яті Григорія Миколайовича Беклемішева [Спогади Л. Ревуцького, В. Івановського і М. Гозенпуда] // Радянська музика. – 1940. – № 1. – С. 28–34.

21. Снегірьов О. М. Піаністи України ХХ ст. / О. М. Снегірьов – К. : КІМ ім. Р. М. Глієра, 2001. – 160 с.

22. Хурсина Ж. И. Выдающиеся педагоги-пианисты Киевской консерватории (1913–1938) / Ж. И. Хурсина. – К. : Муз. Україна, 1990. – 133 с.

23. Шамаева К. И. Музыкант и его время / К. И. Шамаева // Лидия Борисовна Шур в воспоминаниях учеников и коллег / авт.-сост. и науч. ред. А. М. Смехова. – К. : АДЕФ-Украина, 2008. – С. 9–13.